

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

GEOGRAFIE V1

FEBRUARIE/MAART 2018

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 225

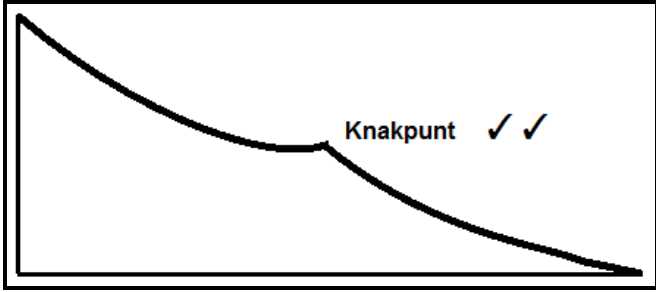
Hierdie nasienriglyne bestaan uit 18 bladsye.

AFDELING A: KLIMAAT, WEER EN GEOMORFOLOGIE**VRAAG 1**

1.1	1.1.1	Atlantiese Oseaan (1)	
	1.1.2	Inwiggings (1)	
	1.1.3	1021 hPa/mb (1)	
	1.1.4	Suid-Indiese/Mauritius Hoogdrukkel/Antisikloon (1)	
	1.1.5	Stabiel (1)	
	1.1.6	Kloksgewys (1)	
	1.1.7	25 °C (1)	
	1.1.8	Somer (1)	(8 x 1) (8)
1.2	1.2.1	A (1)	
	1.2.2	F (1)	
	1.2.3	C (1)	
	1.2.4	D (1)	
	1.2.5	E (1)	
	1.2.6	B (1)	
	1.2.7	G (1)	(7 x 1) (7)
1.3	1.3.1	Wes (1) Weswaarts (1) Oos na Wes/Suidwes (1) [ENIGE EEN]	(1 x 1) (1)
	1.3.2	10°S/suid van die ewenaar (1) Baan van die tropiese Storm is oos na suidwes (1) Gevaarlike kwadrant is aan die linker onderkant/suidwestelike kwadrant van die stelsel (1) Stygende lug roteer kloksgewys (1) [ENIGE TWEE]	(2 x 1) (2)

- 1.3.3 Die voorwaartse beweging van die stelsel en die windrigting is stelsel beweeg in dieselfde rigting en kombineer (2)
Die sterk winde in die sikloon kombineer met die krag van die hele stelsel en beweeg vorentoe in hierdie kwadrant/semi-sirkel (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 1.3.4 Word deur Westewinde gedeflekteer (2)
Antisikloniese sirkulasie in die Suidelike Halfrond mag die sikloon deflekteer (2)
Tropiese oostewinde verswak (2)
Veranderinge/verskille in seetemperature (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 1.3.5 **VERWAGTE WEER EN DIE IMPAK DAARVAN OP KUSGEBIEDE**
Aanhoudende swaar reënval/stormvloede:
  - sal tot oorstromings van kusgebiede lei (2)
  - sal infrastruktuur beskadig (2)
  - vernietiging van gewasse/lewende hawe (2)
  - beserings/lewensverlies (2)
  - vernietiging van kugemeenskappe en -ekonomie (2)
  - vrugbare bogrond verspoel (2)
  - maak dit moeilik vir skepe om in die hawe anker te gooi (2)
Storm-/orkaansterktewinde:
  - sal dakke beskadig (2)
  - sal plantegroei langs kusstreke vernietig (2)
  - kan tot stormvloede lei (2)
  - mag tot kragonderbrekings lei en ander dienste in kusstreke onderbreek (2)
Hoë watervlakke maak dit onmoontlik om te swem (2)
Stormtoestande:
  - het 'n nadelige impak op ekosisteme (2)
  - het 'n negatiewe impak op toerisme (2)
Positief:
  - Swaar reënval is 'n bron van water vir kusstreke (2)
  - Sterk winde waai besoedeling/rookmis weg (2)
[ENIGE VIER IMPAKTE VERDUIDELIK] (4 x 2) (8)
- 1.4 1.4.1 Snags (1) (1 x 1) (1)
- 1.4.2 Aardstraling wat tot die afkoeling van die aardoppervlak lei (2)
Koue aardoppervlak is nodig om lug af te koel om tot die ontwikkeling van 'n koue, hellingdalende wind aanleiding te gee (2)
Die koel lug op die verkoelde aardoppervlak word swaar/dig en rol natuurlik teen die helling af (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 1.4.3 Koue lug daal na die valleibodem toe en forseer die warm wat in die vallei was om te styg (2)
Warm lug rus op die koue lug (2)
Dit lei tot 'n toename in temperatuur met hoogte (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

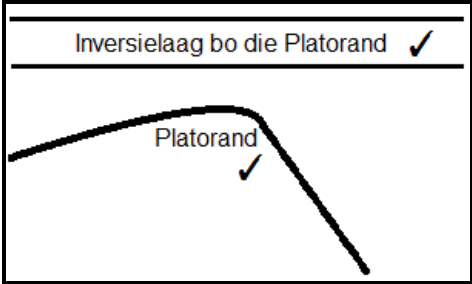
- 1.4.4 Die atmosfeer in die laer gedeeltes van die vallei koel af tot onder doupunt-temperatuur (2)
Kondensasie vind in die laer gedeeltes van die vallei plaas (2)
Klein, sigbare waterdruppeltjies vorm stralingsmis in die laer gedeeltes van die vallei (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 1.4.5 Die nedersetting sal bo die stralingsmis geleë wees (2)
Daar sal nie vogtigheid wees nie (2)
Onbelemmerde uitsig oor die vallei (2)
In die warm termiese gordel geleë (2)
Kry maksimum insolasie (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 1.5 1.5.1 'n Wye oop gebied wat langs die oewers van die rivier aangetref word/Groot gelyk gebied wat laangs die oewers van die rivier voorkom (1)
[KONSEP] (1 x 1) (1)
- 1.5.2 Ontwikkeling van terrasse langs die rivier (1)
Ontwikkeling van 'n vallei in 'n vallei (1)
'n Nuwe vloedvlakte het ontwikkel (1)
[ENIGE EEN] (1 x 1) (1)
- 1.5.3 Benedeloop (1)
(Aanvaar verouderde stadium) (1 x 1) (1)
- 1.5.4 (a) Bestaan uit vrugbare slikafsettings wat verbouing van gewasse bevoordeel (2)
Langs rivier met maklike toegang tot water (2)
Vloedvlakte het plat oppervlakte wat verbouing vergemaklik/gebruik van masjienerie (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- (b) Met vernuwing kerf die rivier in die bestaande vloedvlakte in en 'n nuwe vloedvlakte vorm (2)
Elke keer word die vloedvlakte nouer (2)
Minder ruimte word gelaat om gewasse te verbou (2)
Die ouer terrasse is nou te hoog bo die water om gebruik te word (2)
Ou terrasse minder vrugbaar omdat dit nie meer oorstrom word nie (2)
Geen afsetting van vrugbare sediment nie (2)
Moeilik om masjiene te gebruik (2)
Lei tot 'n verlaagde oes (2)
Lei tot 'n verlaging in inkomste (2)
[ENIGE VIER] (4 x 2) (8)

- 1.6 1.6.1 Dit is die laagste vlak waartoe 'n rivier kan erodeer (1)
[KONSEP] (1 x 1) (1)
- 1.6.2 Die land kan nie laer as seevlak erodeer nie (2) (1 x 2) (2)
- 1.6.3 Die profiel het 'n gladde, konkawe vorm (2)
Geen tydelike erosiebasisvlakke sigbaar nie (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 1.6.4 As gevolg van 'n verandering in die seevlak word die rivier steiler (2)
Die rivierprofiel is nie meer glad nie (2)
'n Nuwe knakpunt ontwikkel waar die ou seevlak en die nuwe ontblote
seevloer mekaar ontmoet (2)
Hernieude energie begin ook die nuwe knakpunt stroomop te erodeer (2)
Rivierprofiel word multi-konkaaf (2)
'n Tydelike erosiebasis sal in die loop van die rivier ontwikkel (2)
Rivier word ondergegradeer (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 1.6.5 (1 x 2) (2)
- 1.6.6 Erosie domineer in die bloop en verwyder alle obstruksies (soos watervalle
en stroomversnellings) in die bloop (2)
Geërodeerde materiaal word in die benedeloop afgeset (2)
Die balans tussen erosie en afsetting skep 'n konkawe profiel (2) (2 x 2) (4)

[75]

VRAAG 2

- 2.1 2.1.1 Lugdruk neem af na die middel toe/Laagste waarde in die middel (1)
- 2.1.2 Langs die weskus van Suid-Afrika (1)
- 2.1.3 Suidwaarts/Suid-suidooswaarts (1)
- 2.1.4 Mis (1)
- 2.1.5 20°C (1)
- 2.1.6 Kloksgewys (1)
- 2.1.7 Bergwinde (1) (7 x 1) (7)
- 2.2 2.2.1 B/plaatvloei (1)
- 2.2.2 C/oewerwal (1)
- 2.2.3 C/basisvloei (1)
- 2.2.4 B/permanent (1)
- 2.2.5 A/tralie (1)
- 2.2.6 A/dreineerpatroon (1)
- 2.2.7 C/waterval (1)
- 2.2.8 C/gevlegte (1) (8 x 1) (8)
- 2.3 2.3.1 Koue front (1) (1 x 1) (1)
- 2.3.2 (a) Cumulonimbuswolke (1) (1 x 1) (1)
- (b) Snelle opheffing van warm lug en grootskaalse kondensasie (2)
(1 x 2) (2)
- 2.3.3 Te ver suid van die land (2) (1 x 2) (2)
- 2.3.4
	Middelbreedte sikloon	Tropiese sikloon	
Plek van oorsprong	30° - 60°N/S (Poolfront) Middelbreedtes	5°- 30°N/S Lae breedtes	(2)
Windgordel	Westewind	Oostewind	(2)
- [Moet die verskil wys om TWEE punte te kry]** (2 x 2) (4)
- 2.3.5 Die koudste lug is voor die warm front (2)
Dit veroorsaak dat koel lug agter die koue front opgehef word (2) (2 x 2) (4)

- 2.4 2.4.1 'n Toename in temperatuur met 'n toename in hoogte (1)
Negatiewe temperatuurverval (1)
[KONSEP]
[ENIGE EEN] (1 x 1) (1)
- 2.4.2 Winter (1) (1 x 1) (1)
- 2.4.3 (2 x 1) (2)
1 punt vir teken van platorand
1 punt vir teken van inversielaag hoër as die platorand
- 2.4.4 **In Somer**
Bolug atmosfeer warmer (2)
Warmer lug is ligter en minder dig (2)
Warm stygende lug van die verhitte aardoppervlak kan die inversielaag hoër op forseer (2)
Kalahari Hoog is swak ontwikkel (2)
- In Winter**
Die Kalahari Hoog domineer oor die Suid-Afrikaanse binneland (2)
Bolugtemperatuur is kouer (2)
Koue lug is swaarder en meer dig en dit forseer die inversielaag afwarts tot benede die platorand (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 2.4.5 **KLIMAAT**
Geen vogtige lug kan die binneland bereik nie (2)
Beperkte kondensasie lei tot geen wolkvorming/wolklose toestande (2)
Daar sal 'n gebrek aan reënval wees (2)
Gebrek aan wolke verhoog aardstraling en ryp mag voorkom (2)
Stabiele toestande heers (2)
Op die oog af lyk dit of droogtoestande voorkom (2)
- EKONOMIESE AKTIWITEITE**
Beperk gewasverbouing as gevolg van reënvaltekort (2)
Slegs rypbestande gewasse kan verbou word (2)
Seisoenale arbeiders sal verlaagde inkomste hê, want in die winter is daar nie voldoende werkseleenthede nie (2)
Riviere verdroog en beïnvloed ontspanningsaktiwiteite wat toerisme verminder (2)
Minder water sal op nywerheidsaktiwiteite impakteer (2)
Beperkte kragvoorsiening weens minder hidro-elektriese krag wat in die nasionale netwerk ingevoer word (2)
[ENIGE VIER. MOET NA KLIMAAT EN EKONOMIE VERWYS] (4 x 2) (8)

- 2.5 2.5.1 Dreineerdigtheid is die totale lengte van die strome in 'n dreineerbekken verdeel deur die totale oppervlak van die bekken/ Die verhouding tussen die lengte van die strome in 'n dreineerbekken en die grootte van die dreineerbekken (1)
[KONSEP] (1 x 1) (1)
- 2.5.2 **A** het meer sytakke as in **B** wat dieselfde grootte het (1)
Die totale lengte van die strome by **A** is langer as dié van **B** wat dieselfde grootte is (1)
[ENIGE EEN] (1 x 1) (1)
- 2.5.3 2de orde (2) (1 x 2) (2)
- 2.5.4 Daar is meer klein stroompies wat bymekaar aansluit wat die dreineerdigtheid verder stroomaf verhoog (2) (1 x 2) (2)
- 2.5.5 **'n Groot hoeveelheid** plantegroei sal die dreineerdigtheid verlaag, want water word deur die plantegroei vasgekeer en dit kan nie as oppervlakafloop vloei nie (2)
Daar sal minder strome wees, want die plantegroei vertraag die afloop van water (2)
Omdat plantegroei afloop vertraag vind meer infiltrasie plaas en oppervlakafloop verminder (2)
- OF**
- 'n Klein hoeveelheid** plantegroei sal die dreineerdigtheid verhoog, want water word nie deur plante vasgekeer nie en dit kan as oppervlakafloop vloei (2)
Daar sal meer strome wees, want plantegroei vertraag nie die afloop van water nie (2)
Omdat plantegroei nie die afloop vertraag nie, word infiltrasie verminder en meer water is beskikbaar om oppervlakafloop te bevorder (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 2.5.6 Infiltrasie van water in stedelike gebiede word beperk omdat daar so baie kunsmatige oppervlaktes is (2)
Toename in oppervlakafloop in stedelike gebiede a.g.v kunsmatige oppervlaktes (2)
Die water wat nuwe stedelike gebiede bereik, word deur stormwater-afvoerpype na die gebiede rondom die stedelike gebiede weggevoer (2)
Daar is nou meer water in hierdie gebiede om strome te vorm wat die dreineerdigtheid laat toeneem (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 2.6 2.6.1 Die hoofstroom en al sy sytakke (1)
[KONSEP] (1 x 1) (1)
- 2.6.2 Skei twee sytakke in die dieselfde dreineerbekken van mekaar (1) (1 x 1) (1)
- 2.6.3 Sytakke wat by die hoofstroom aansluit, laat dit soos die takke van 'n boom lyk (2)
Sytakke sluit teen skerphoeke by die hoofstroom aan (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)

- 2.6.4 Rotse is eenvormig weerstandbiedend teen erosie (2)
Geassosieer met óf massiewe stollingsgesteentes óf met horisontale stollingsgesteentes (2) (2 x 2) (4)

2.6.5 **BENEDELOOP**

Die gradiënt is geleidelik (2)

Die rivier ontwikkel 'n toestand van dinamiese ekwilibrium (2)

Die rivier begin van kant tot kant swaai (2)

Vertikale erosie is beperk en die surplus energie word gebruik om lateraal te erodeer (2)

Die stroomsnelheid het verminder en die rivier verloor energie (2)

Die drakrag van die rivier neem af en materiaal word afgeset (2)

Afgesette materiaal vorm onreëlmatighede in die rivierkanaal (2)

Hierdie onreëlmatighede/afsettings deflekteer die rivier van kant tot kant (2)

As die kronkeling eers begin het hou die aan omdat die rivier die pad van minste weerstand volg (2)

[ENIGE VIER]

(4 x 2) (8)

[75]

**AFDELING B: LANDELIKE EN STEDELIKE NEDERSETTINGS EN SUID-
AFRIKAANSE EKONOMIESE GEOGRAFIE****VRAAG 3**

- 3.1 3.1.1 Sentrale Sakekern (SSK) (1)
- 3.1.2 Oorgangsone (1)
Vervalsone (1)
[ENIGE EEN]
- 3.1.3 Residensieel (1)
- 3.1.4 Ligte nywerhede (1)
- 3.1.5 D (1)
- 3.1.6 Landelik-stedelike oorgangsone (1)
Groengordel (1)
[ENIGE EEN]
- 3.1.7 A/Sentrale Sakekern (SSK) (1) (7 x 1) (7)
- 3.2 3.2.1 primêr (1)
- 3.2.2 tersiêr (1)
- 3.2.3 sekondêr (1)
- 3.2.4 kwaternêr (1)
- 3.2.5 Handelstariewe (1)
- 3.2.6 Grootskaal (1)
- 3.2.7 mielies (1)
- 3.2.8 goud (1) (8 x 1) (8)
- 3.3 3.3.1 Standplaas verwys na die presiese posisie wat vir die nedersetting gekies is (1)
Ligging verwys na hoe die standplaas gekies is in verhouding net die omliggende landskap (1)
[KONSEP] (2 x 1) (2)
- 3.3.2 Waar water skaars is sal die plaasopstal naby aan die waterbron geleë wees/nat standplaas nedersetting (2)
Waar water 'n bedreiging is sal die plaasopstal verder weg van die water geleë wees, bv. gevaar van oorstromings/droë standplaas nedersetting (2)
(2 x 2) (4)

3.3.3 Topografie/Reliëf (2)

Die gradiënt van die helling sal die tipe boerdery wat op die standplaas beoefen word beïnvloed (2)

Gelyk gebied makliker om te bwerk (2)

Daar is minder erosie op gelyk grond (2)

Grond (2)

Die tipe grond bepaal die tipe gewasse wat op die standplaas van die plaas verbou sal word (2)

Vrugbare grond verhoog produksie (2)

Mikroklimaat (2)

Hellings in die skadusone word vermy a.g.v. gebrekkige sonlig (2)

Hellings wat in die suidelike halfgrond noordwaarts front word verkies, want dit ontvang meer sonlig en dit is goed vir bwerking (2)

[ENIGE TWEE – MOENIE WATER AANVAAR NIE] (2 x 2) (4)

3.3.4 Toegang tot die mark om produkte te verkoop (2)

Toegang tot winkels om voorrade aan te koop (2)

Toegang tot banke en dienste (2)

Om op reistyd en brandstofkoste te bespaar (2)

Bederfbare goedere wat op plase geproduseer word moet naby aan die mark wees (2)

[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

3.4 3.4.1 Die neiging toon 'n afname in die aantal landelike mense (1) (1 x 1) (1)

3.4.2 35,20 % (1) (1 x 1) (1)

3.4.3 Minder as 35% (2) (1 x 2) (2)

3.4.4 Landelike ontvolking (2)

Landelike sal nie langer in terme van groei en ontwikkeling volhoubaar wees nie (2)

'n Gebrek aan belegging in landelike ontwikkelingsprojekte (2)

Lewenskwaliteit neem af (2)

Basiese dienste soos winkels en skole maak toe (2)

Produksie neem af, want daar is minder mense (2)

Spookdorpe ontwikkel (2)

Jong mense sal waarskynlik na stedelike gebiede toe verhuis (2)

Bevolking verouder (2)

Siklus van armoede word nie verbreek nie (2)

Minder veilig om in te bly (2)

[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

- 3.4.5** Moedig beleggings in landelike ontwikkelingsplaasprojekte aan (2)
 Ontwikkel plaasskole en -kolleges (2)
 Verbeter vaardighede en verskaf opleiding aan boere (2)
 Meer navorsing om voedselproduksie te verbeter (2)
 Toegang tot waterbesparings besproeiingskemas (2)
 Wateroordragskemas om boerdery in droë gebiede te verseker (2)
 Verbeterde plaasimplimente (2)
 Gee aan mense grond om te kan boer (2)
 Voorsien toelaes/lae rentekoerslenings aan boere (2)
 Toegang tot versekering teen gewasverliese (2)
 Toegang tot hibriede/geneties aangepaste saad (2)
 Plant droogtebestande gewasse (2)
 Beweeg weg daarvan om enkelgewasse te plan en plant verskeidenheid van gewasse (2)
 Berg surplusse vir tye van tekorte (2)
 Beskerm boere om plaasmoorde te verminder (2)
 [ENIGE VIER] (4 x 2) (8)
- 3.5 3.5.1 Primêr: sitrus (1) appels en pere (1) druie (1) tabak (1)
Sekondêr: geraffineerde petroleum (1) wyn (1) yster en staal (1)
 masjienonderdele (1) vrugtesap (1) gedroogde vrugte en neute (1)
 [ENIGE EEN PRIMÊRE EN SEKONDÊRE] (2 x 1) (2)
- 3.5.2 Druie (2) (1 x 2) (2)
- 3.5.3 R20,6 Miljard (2) (1 x 2) (2)
- 3.5.4 Vrugte is die hoofgrondstof wat in die voedselverwerkingsbedryf gebruik word (2)
 Klimaat geskik vir druieboerdery (die maak van wyn) (2)
 Verskeidenheid van vrugte is geskik om in hierdie gebied verbou te word (2)
 Groot arbeidsmag beskikbaar en vrugteboerdery benodig hande arbeid (2)
 Daar is 'n gebrek aan minerale in die Weskaap daarom is hulle afhanklik van vrugte as 'n grondstof (2)
 [ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 3.5.5 Hawefasiliteit en -infrastruktuur om na markte in die wêreldmark uit te voer (2)
 'n Hoogs effektiewe kratverskepingfasiliteit is beskikbaar in die hawe (2)
 Verkoelingskrate om vrugte na die buiteland toe uit te voer (2)
 Kaapstad Internasionale Lughawe verskaf skakels na die grootste ekonomieë in die weste (2)
 Topgehalte produkte word verbou vir uitvoer (2)
 Groter aanvraag na die produkte in die Noordelike Halfrondlande tydens die Suid-Afrikaanse groeiseisoen (2)
 Meeste nywerhede is gevestig en gemeganiseer (2)
 Pad en spoorverbindings verbeter vervoernetwerke na die res van Suid-Afrika toe (2)
 [ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

- 3.6 3.6.1 Om op 'n klein stukkie grond te boer (kommersiëel of bestaan) (1)
[KONSEP] (1 x 1) (1)
- 3.6.2 Klein lappie grond (1)
Hande arbeid (1)
Tradisionele boerderymetodes (1)
Geen meganisering sigbaar nie (1)
Verskeidenheid gewasse/gemengde boerdery (1)
[ENIGE EEN] (1 x 1) (1)
- 3.6.3 Elke beskikbare stukkie grond word bewerk (2)
Geen oop grond (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 3.6.4 'n Klein lappie grond word bewerk (2)
Daar is baie boere op die grond (2)
Wins/klein oeste moet onder almal verdeel word (2)
Van die produkte word gebruik om hulself en hul gesinne te onderhou (2)
Boere verbou minder (2)
Die produkte oor die algemeen van 'n laer kwaliteit a.g.v gebrek aan bemestingstowwe en die impak van peste (2)
Die boere het nie toegang tot formele markte om hulle produkte te verkoop nie (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 3.6.5 **PROBLEME WAT DEUR KLEINSKAAL BOERE ONDERVIND WORD**
Beperk tot hande arbeid (2)
Beperk tot die gebruik van eenvoudige plaasimplemente (2)
Gebrekkige kennis van wetenskaplike boerderymetodes (2)
Gewasse word per hand/gieters natgelei (2)
Moontlike diefstal van produkte (2)
Voëls en insekte word na die land gelok (2)
Oorgebruik van grond laat die vrugbaarheid afneem (2)
Oeste word met verloop van tyd minder (2)
Beperkte/geen toegang tot geld om saad/bemesting en ander voorrade aan te koop nie (2)
Geen versekering teen gewasverliese nie (2)
Natuurrampe soos oorstromings en droogtes lê die boer lam (2)
Die grond is onvrugbaar (2)
Minder grond vir boerdery verminder produktiwiteit (2)
Kry nie 'n groot wins/Klein winsgrens (2)
Blootgestel aan weerselemente (2)
Fisiese gesondheid van mense lei daaronder (2)
[ENIGE VIER] (4 x 2) (8)

[75]

VRAAG 4

- 4.1 4.1.1 E/enkelfunksioneel (1)
- 4.1.2 G/geïsoleerde plaasopstal
- 4.1.3 F/verspreid (1)
- 4.1.4 C/lineêr (1)
- 4.1.5 A/sentrale plek (1)
- 4.1.6 H/poortdorp (1)
- 4.1.7 D/kruispadnederstelling (1) (7 x 1) (7)
- 4.2 4.2.1 agglomerasie (1)
- 4.2.2 Voedsekerheid (1)
- 4.2.3 Bruto Binnelandse Produk (1)
- 4.2.4 NOS'e (1)
- 4.2.5 Suikerriet (1)
- 4.2.6 Sosio-ekonomiese ongeregtigheid (1)
- 4.2.7 handel (1)
- 4.2.8 Nywerheidsentralisasie (1) (8 x 1) (8)
- 4.3 4.3.1 'n Proses om die ongeregtighede van verplasing en gedwonge verwydering wat tydens Apartheid voorgekom het aan te spreek (1) (1 x 1) (1)
[KONSEP]
- 4.3.2 Die begunstigdes het weinig of geen verbetering in hulle lewensomstandighede gesien nie (1)
Herverdeelde grond word nie produktief gebruik nie (1)
Suid-Afrika se grondhervormingsproses fokus nie op sukkelende boere nie (1)
[ENIGE EEN] (1 x 1) (1)

- 4.3.3 Om ekonomiese groei van diegene wat benadeel is aan te moedig (2)
 Om selfonderhoudende boere te ontwikkel (2)
 Om ongeregthede van die verlede aan te spreek (2)
 Die nalatenskap van Apartheid het die onregverdige verspreiding van grond gedomineer en grondhervorming wil dit regstel (2)
 Nasionale versoening (2)
 Deur voedselproduksie in die voorheen randgemeenskappe van die bevolking te verbeter (2)
 Grondhervorming sal mense help om toegang tot grond te verkry (2)
 Om armoede te verlig, want die meeste gemeenskappe het tydens Apartheid op gemeenskaplike grond gewoon (2)
 [ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 4.3.4 **POST-NEDERSETTING HULP VIR DIE GRONDHERVORMINGSPROSES**
 Hersien grondhervormingsbeleide (2)
 Maatreëls om te verseker dat herverdeelde grond produktief gebruik word (2)
 Insluiting van plaaslike gemeenskappe om behoeftes deur konsultasie te bepaal (2)
 Vestiging van opleidingsentra in hierdie nedersettings om die gemeenskappe se vaardighede te verbeter (2)
 Opleiding en ontwikkeling in moderne boerderymetodes (2)
 Hersien die beleide van grondaankope (2)
 Subsidieer kleinskaalse boerderygemeenskappe om hulle aan te moedig tot die koop en verkoop van hulle produkte (2)
 Skep markgebiede vir handel (2)
 [ENIGE VIER] (4 x 2) (8)
- 4.4 4.4.1 Ongeregtigheid beteken iets wat onregverdig is en 'n persoon se menseregte skend (1)
 [KONSEP] (1 x 1) (1)
- 4.4.2 Sosiale OF Omgewingsongeregtigheid (1) (1 x 1) (1)
- 4.4.3 Armes bly naby aan die fabriek (2)
 Beïnvloed deur besoedelingsdeeltjies (2)
 Naby aan die uitvloeï wat vrygestel word (2)
 Naby aan die rommelstorting (2)
 'Die armes kry die afvalprodukte van die rykes' (2)
 [ENIGE TWEE] (2 x 1) (2)
- 4.4.4 Die afvalprodukte (uitvloeï/rommelstorting) word hoofsaaklik in die gebiede waar die armes woon gestort (2) (1 x 2) (2)

4.4.5 Gesondheid

Die lugbesoedeling sal gesondheidsprobleme soos asma/asemhalings-/longsiektes tot gevolg hê (2)

Blootstelling aan giftige stowwe (2)

Hoër mediese rekeninge vir die armes (2)

Slegte reuke en siektes a.g.v. die rommelstorting (2)

Rotplae (2)

Omgewing

Surreë (2)

Geraasbesoedeling vanaf die fabriek (2)

Onooglike omgewing (2)

Besoedelde uitvloeï word in die riviere ingepomp (2)

[ENIGE TWEE – EEN vir gesondheid en EEN vir omgewing] (2 x 2) (4)

4.4.6 Streng wetgewing om te verseker die omgewingsongeregtighede laat plaasvind word gestraf (2)

Vestig goed-beheerde stortingsterreine in alle gemeenskappe om die vloei van afval te kanaliseer en besoedeling te verminder (2)

Herwinning van afvalprodukte (2)

Rehabiliteer riviere (2)

Meer polisiëring en beheer monitering omgewingsbestuurpraktyke en die kwaliteit van die omgewing met omsigtigheid (2)

Boetes aan besoedelaars en onwettige storting (2)

Voldoende sonering (hervestig die armes) om vullis in of naby aan nedersettings te stort (2)

Munisipale wette moet gepolisieer en toegepas word (2)

Mense moet opgevoed word oor omgewingsongeregtighede (2)

Stel bewusmakingsveldtogte in (2)

[ENIGE DRIE] (3 x 2) (6)

4.5 4.5.1 Onttrekking van grondstowwe uit die grond (1) (1 x 1) (1)

4.5.2 Goud (1) (1 x 1) (1)

4.5.3 Ryk mineraalafsettings in Suid-Afrika (2)

Verskeidenheid minerale in Suid-Afrika (2)

Gunstige geotermiese gradiënte (2)

Meeste minerale deur oopgroefmetodes ontgin – risiko's word verminder (2)

Meeste minerale is naby aan die oppervlak geleë (2)

Die kwaliteit van minerale is van hoogstaande gehalte (2)

[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

- 4.5.4 Verseker beter ekonomiese klimaat om arbeidsvrede te handhaaf (2)
Verbeter omstandighede vir arbeidsonderhandelinge (2)
Skep meer kollektiewe onderhandelingsforums om byvoordele en werksomstandighede van mynerwerkers te verseker (2)
Verbeter salarisaanpassings in lyn met CPI (2)
Verbeter mediese bystand aan arbeiders (2)
Verbeter behuisingstoelae (2)
Laat werkers toe om aandele in die maatskappy te besit (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 4.5.5 **EKONOMIESE IMPAK VAN MYNBOU OP:**
Infrastruktuur
Mynbou moedig die groei en ontwikkeling van vervoernetwerke bv. pad en spoor aan (2)
Mynbou benodig meer en effektiewe energieverbruik en dit verbeter die elektrisiteitsvoorsieningsnetwerk (2)
Kragverskaffingsfasiliteite word in meer afgeleë landelike gebiede gevestig en dit bevoordeel rantgemeenskappe (2)
Inligtings- en kommunikasienetwerke bv. selfoonnetwerke/internet/konnektiwiteit word verbeter (2)
Telekommunikasienetwerke word verbeter (2)
Nywerheidsontwikkeling
Verwante nywerhede en nywerheidsontwikkeling a.g.v. mynbougroei soos wat gemeenskappe rondom die myn ontwikkel (2)
Geleenthede om waarde tot die meeste minerale in SA by te voeg bestaan bv. die ontginning van ystererts het smelterye laat ontwikkel (2)
Meer werksgeleenthede vir groei en ontwikkeling bestaan in nywerhede wat mynboutoerusting verskaf (2)
[ENIGE VIER. MOET BEIDE INFRASTRUKTUUR EN NYWERHEIDS-ONTWIKKELING INSLUIT] (4 x 2) (8)
- 4.6 4.6.1 Finansies/Eiendomme/Besigheidsdienste (1) (1 x 1) (1)
- 4.6.2 Tersiër (1) (1 x 1) (1)
- 4.6.3 Onverwerkte produkte het 'n laer waarde (2)
Sekondêre (2) en tersiêre sektore (2) groei vinniger
'n Groter aanvraag na verwerkte goedere as na grondstowwe (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 4.6.4 Verskaf werksgeleenthede aan geskoolde, semi-geskoolde en ongeskoolde arbeid (2)
Verwerkte goedere het 'n groter winsgrens/verhoogde inkomste (2)
Ons hoef nie so baie produkte in te voer nie (2)
Groter bydra tot die BBP (2)
Stimuleer infrastruktuurontwikkeling (2)
Meer stabiele bron van inkomste i.v.m. die primêre sektor (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

- 4.6.5 Swak onderhoud van infrastruktuur wat tot vermorsing van water lei (2)
Oneffektiewe bestuur en korrupsie binne hierdie dienste (2)
Onwettige elektrisiteitskonneksies (2)
Groot vlakke van subsidiëring van die armes (vir water en elektrisiteit) lei tot klein winste in hierdie sektore (2)
Volgehoue hoë vlakke van nie-betalings vir hierdie dienste (2)
Beurtkrag (2)
Watertekort in 'n droogte geteisterde land (2)
Waterbeperkings (2)
Onvoldoende geldverhaling vir dienste wat gelewer is (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
[75]

GROOTTOTAAL: 225